

Lausunto

06.11.2024

YVV/1972/2024

Asia: VN/22876/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (tilapäinen suojele)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne tähän.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävinä on syrjintään puuttuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen erityisesti vähemmistöjen osalta. Valtuutetun tehtävänä on myös ulkomaalaisten oikeuksien ja aseman edistäminen. Valtuutettu toimii lisäksi kansallisena ihmiskaupparaportoitijana, naisiin kohdistuvan väkivallan raportoitijana sekä maastapoistamisen täytäntöönpanon valvojana. Tehtävistä säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), laissa yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014) sekä ulkomaalaislaissa (301/2004). Valtuutettu kiittää sisäministeriötä lausuntopyyntöstä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää myönteisenä hallituksen esitysluonnoksen tavoitetta toteuttaa tilapäistä suojelela Suomessa saavien henkilöiden ensimmäisten oleskelulupien myöntäminen ja lupien voimassaolon jatkuminen direktiivin mukaisesti siten, että menettely on suojelela saavien oikeudet täysimääräisesti turvaava. Valtuutettu suosittelee valtioneuvostoa harkitsemaan myös niiden henkilöiden oleskelulupien jatkamista, jotka ovat saaneet tilapäistä suojelela kansalliseen päätökseen perustuen.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää erityistä huomiota ehdotukseen, jonka mukaan tilapäisen suojelelan oleskeluluvalla oleskelevan ei jatkossa olisi mahdollista saada jatkuvaa oleskelulupaa eikä näin ollen myöskään pysyvää oleskelulupaa ja kansalaisuutta. Jos tilapäistä suojelela saaneiden henkilöiden on mahdotonta saada pysyvää oleskelulupaa tai kansalaisuutta, muodostuu oleskeluluvasta olennaisesti heikompi kuin kansainvälisen suojelelan oleskeluluvista. Ilman reittiä pysyvään oleskelulupaan ja kansalaisuuteen vaikeutuu myös tilapäistä suojelela saaneiden kotoutuminen. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tästä syystä ongelmallisena ehdotusta siitä, että tilapäisen suojelelan perusteella ei olisi mahdollista saada jatkuvaa oleskelulupaa.

Ehdotus asettaa siten tilapäistä suojelela saaneet ihmiset huonompaan asemaan suhteessa kansainvälistä suojelela saaneisiin, erityisesti koskien mahdollisuutta saada pysyvä oleskelulupa ja

kansalaisuus. Asiaa on arvioitava yhdenvertaisuusnäkökulmasta ja suhteessa syrjäntäkieltoon (perustuslain 6.2 § ja yhdenvertaisuuslain 8 §). Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Julkisen vallan on perustuslain 22 §:n mukaisesti turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, mikä edellyttää lainvalmistelussa huolellista yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia, jossa otetaan huomioon varsinkin haavoittuvassa tai syrjinnän vaarassa olevien ihmisryhmät. Tätä varten esitykseen olisi sisällyttävä asiaa koskeva yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi ja säätämisyjärjestysperusteisiin sisältyvässä syrjäntäkieltoa koskevassa arvioinnissa tulisi tarkastella asiaa. Jatkovalmistelussa olisi syytä tarkemmin arvioida sekä hallituksen esityksessä perusteltava tarkemmin, mistä syystä tilapäistä suojelua saaneet henkilöt asetetaan tältä osin heikompaan asemaan kuin kansainvälistä suojelua saaneet henkilöt sekä esitettävä perusteet esityksen hyväksyttävyydelle ja oikeasuhtaisuudelle.

Yhdenvertaisuutta tarkasteltaessa on huomioitava myös, että tilapäistä suojelua hakeneista vuosina 2022–2024 98,9 % on Ukrainan kansalaisia (Migrin tilastot-sivu). Mikäli tilapäistä suojelua koskevien asemaa heikennetään suhteessa muihin oleskelulupaperusteisiin, kohdistuu heikennys valtaosin Ukrainan kansalaisiin. Tämä seikka olisi syytä myös huomioida yhdenvertaisuutta arvioitaessa.

Lisäksi olisi tarpeen arvioida esityksen vaikutuksia siitä näkökulmasta, hakisivatko tällä hetkellä tilapäisen suojelun nojalla Suomessa oleskelevat henkilöt kansainvälistä suojelua. Tilapäistä suojelua käyttöön otettaessa arvioitiin, että noin puolet Ukrainan sotaa pakenevista voisi ilman tilapäisen suojelun käyttöön ottamista hakea kansainvälistä suojelua (neuvoston täytäntöönpanopäätös 2022/382). Moni ukrainalaisista tilapäistä suojelua saaneista voinee myös täyttää esimerkiksi toissijaisen suojeluaseman edellytykset. Kansainvälisen suojelun hakeminen olisi perusteltua tilapäiseen suojeluun verrattuna, jos tilapäinen suojelu johtaa kotoutumisen ja oleskelun pysyvyyden kannalta heikompaan lopputulemaan.

Korkman Elsa
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto